

Špansko letalo napadlo ameriško bojno ladjo

Roosevelt naslovil protest poveljniku fašističnih rebelev in madridski vladi. Pomorski promet v gibraltarski ožini paraliziran. Vladne čete na južnozpadni fronti so se umaknile pred rebeli. Civilisti bežijo iz Iruna v Francijo. Madridska vlada mobilizirala armado pol milijona mož

Washington, D. C., 31. avg.—Zunanji department je bil informiran, da je bombno letalo, ki je identiteta še ni bila ugotovljena, včeraj bombardiralo ameriško bojno ladjo "Kane", ki je dospela v španske vode v bližini Cadiza. Vrglo je šest bomb, toda nobena ni zadela cilja, nakar je odletelo nazaj.

Kakor hitro je bil državni department obveščen o incidentu, je takoj stopil v stike s predsednikom Rooseveltom, ki se je v tem času mudil v Rapid City, S. D. Roosevelt je nato imenoval državnega tajnika Hulla, naj protestira tako pri madridski vladi kakor pri generalu Franciscu Francu, poveljniku belne armade.

Po poročilu državnega departmenta je ameriška bojna ladja, ki je odšla iz Gibraltarske ožine, bila obrnjena proti Iruni, kar je bil deloma posledica bombardiranja na španski bojni ladji, ki se nahajajo v bližini mesta Ceuta, na severni Maroko. Neka granta je zadela bojno ladjo Libertad in jo delno poškodovala.

Toledo, Španija, 31. avg.—Bombardiranje trdnjave Alcazar v tem mestu, ki je v rokah republikanov, nadaljuje. Granate se potopijo v severne stene trdnjave, kateri se nahaja okrog mesta. Španski ljudske armade se ne rešijo ne bodo dolgo, dokler ne bodo kapitulirali na republikanov. V toku bombardiranja, ki traja že sedmi dan, je bilo več ranjenih in mrtvih.

Madrid, 31. avg.—Vlada je izdala ukaz, da se bile njene čete pripravijo na trajajoči bitki. Vlada je izdala ukaz, da se bile njene čete pripravijo na trajajoči bitki. Vlada je izdala ukaz, da se bile njene čete pripravijo na trajajoči bitki.

Madrid, 31. avg.—Vlada je izdala ukaz, da se bile njene čete pripravijo na trajajoči bitki. Vlada je izdala ukaz, da se bile njene čete pripravijo na trajajoči bitki.

Madrid, 31. avg.—Vlada je izdala ukaz, da se bile njene čete pripravijo na trajajoči bitki. Vlada je izdala ukaz, da se bile njene čete pripravijo na trajajoči bitki.

Madrid, 31. avg.—Vlada je izdala ukaz, da se bile njene čete pripravijo na trajajoči bitki. Vlada je izdala ukaz, da se bile njene čete pripravijo na trajajoči bitki.

Italija pripravljena na vojno

Mussolini se ponaša z oboroženo silo

Avellino, Italija, 31. avg.—Diktator Mussolini je v svojem govoru pred veliko množico posvaril svet, da Italija lahko mobilizira armado osem milijonov mož v nekaj urah, ako bi ji pretela nevarnost vojne, zaeno pa je naglasil, da so ideje onih, ki se navdušujejo za stalni mir, absurdne.

"Naša armada je izvojevala zmago v Afriki in njena sila se je od takrat povečala," je rekel Mussolini. "Mi moramo biti močni, ostati močni, da se bomo lahko borili proti našim sovražnikom. Ves svet se oborožuje in mi ne bomo ostali zadnji v tej tekmi."

Vojaški strokovnjaki pravijo, da Italija sedaj razpolaga z oboroženo silo 1,250,000 mož. V tem številu je vključena regularna armada in fašistična milica.

Mussolini je dalje rekel, da je Italija dobila Abesinijo in ustvarila nov imperij, ker je ignorirala zahteve Lige narodov in zunanjih diplomatov. "Duh fašistične revolucije je živ bolj kot kdaj prej in Italija je močna na suhem, morju in v zraku," je rekel Mussolini. "Naša armada je pripravljena na vse eventualnosti in se ne boji nobenega sovražnika."

Železnice delajo dober biznis

Profiti magnetov naraščajo

New York. — Železniški magneti se zopet izredno dobro počutijo. Vzrok za njih veselje je izredno dober "zaslužek", katerega delajo s tem, da posedujejo lepo engraviran papir — delnice. Ni še posebno dolgo, ko je Wall Street z obupom motril parno transportacijo in prihajal do zaključka, da bo res najbolje če železnice prevzame vlada, ker se več ne izplačajo.

Zadnje mesece pa je zapihal drugačen veter. Prišel je z naraščanjem profitov, ki so že dosegli prav mikavne višine. Depresija je pri železniških magnetih samo še vprašanje preteklosti.

Kakor poroča Wall Street Journal, so profiti prvih šestih železnic, ki so poročale za julij, znašali 134.4% več kakor lanskega julija. Junija so iste železnice izkazovale 32.8% večji "zaslužek" kakor pred letom. Te železnice so Alton, Chesapeake & Ohio, Erie, Southern Pacific, Nickel Plate, Kansas City Southern in Illinois Central. Junija je 70 železnic napravilo 54.5% več profita kakor pred enim letom. Union Pacific upa, da bo "zaslužila" \$8 dividend na delnico.

glavljenje levičarske vlade in vzpostavitev militaristične diktature.

Selassie še ni izgubil upanja

S pomočjo Lige narodov bo skušal dobiti neokupirano Abesinijo

London, 31. avg.—"Kralj vseh kraljev" Haile Selassie še vedno upa, da se bo nekega dne vrnil v Etiopijo in postal kralj neokupiranega ozemlja s pomočjo Lige narodov. Kakor poročajo, namerava iti pred Ligo narodov, katero bo skušal pridobiti, da nad neokupirano Abesinijo — štiri petine ozemlja — proklamira protektorat, nad katerim bi on zavladal pod nadzorstvom Anglije, Svíce ali Švedske.

Za ta načrt se je odločil po vrnitvi kapitana Brophila, ki je na svoji misli proučil položaj za Ligo narodov in Etiopijsko zvezo v Londonu. On poroča, da so glavarji v neokupiranem ozemlju zvesti ubeglemu cesarju Sellaesiju in so ga pripravljene podpirati pri organiziranju vlade na tem ozemlju. Z guerilsko vojno še vedno nadaljujejo proti Italijanom.

S to zadevo se je Haile že obrnil na zunanji urad Anglije, namreč da bi se borila za protektorat nad neokupiranim ozemljem. Toda odgovor ni bil preveč naklonjen "cesarju vseh cesarjev", ker si Anglija v sedanjih situaciji ne želi novih situacij z Italijo.

Odmevi jeklarske kampanje

Peoria, Ill. — V prizadevanju, da odžene in prepreči sentiment za "unijo, je Caterpillar Tractor Co. trikrat povisala plače v dveh tednih svojim 11,000 delavcem. To je indirektna pridobitev delavcev od jeklarske kampanje. Kampanjski odbor je že pričel z organiziranjem jeklarskih in železarskih delavcev v Molinu in Rock Islandu ob reki Mississippi, kjer je uposlenih 15,000 mož v tej industriji.

Krvava bitka med francoskimi levičarji in fašisti

Pariz, 31. avg.—V Rheimsu so se večeraj spopadli levičarji s člani francoske ljudske stranke, fašistične organizacije, ki so slednji navalili na komunistični šoh. V bitki je bilo 50 oseb ranjenih, med temi štiri policaji. Glavni voditelji navala so bili aretirani.

Podjetje se podalo stavkarjem

Taleto, O. — Po štrikevni stavki pri Great Lakes Stamping Co. se je vrnilo na delo okrog 40 delavcev, ki so dobili zvišanje plače, skrajšanje delovnika na 40 ur in priznanje unije Mechanics Educational Society.

MOSKVA NASLOVILA ULTIMAT NORVEŠKI VLADI

V ultimatu zahteva takojšen izgon Trockija

PASIVNA REVOLTA V ARMADI

Oslo, Norveška, 31. avg.—Norveška vlada je prišla v veliko zagato in ne ve, kaj bi storila s Trockijem, bivšim boljševiškim voditeljem, s "človekom brez domovine." Sovjetska vlada ji je namreč naslovila ultimatum, v katerem naglašajo, da bo pretrgala zvezo z Norveško, če ne bo takoj izgnala Trockija, ki je obtožen zarote proti diktatorju Stalinu in sovjetskemu režimu.

Premier Johan Nygardavold še ni odgovoril na ultimatum. Izjavil je, da bi se Norveška rada iznebila Trockija, toda doslej ni še nobena druga država naznanila, da je pripravljena sprejeti bivšega boljševičkega voditelja. Švedska vlada je ugotovila, da nima oblasti, ki bi omogočila izgon, ker Trockij ni imel povratnega dovoljenja, ko je prišel na Norveško iz Francije pred nekaj meseci. To pomeni, da bo moral ostati na Norveškem toliko časa, da dobi zavetje v neki drugi državi.

Justični krogi pravijo, da zahteva sovjetske vlade, naj Norveška izžene Trockija, na nje mesto, ker ni več ruski državljan. Stalinska vlada mu je odvzela državljanstvo, ko ga je izgnala iz Rusije.

Moskva, 31. avg.—Pasivna revolta med četami rdeče armade v Riazanu je povečala nepokoj, ki izvira iz čiščenja prevratnih elementov v komunistični stranki, ki je bilo odrejeno po eksekuciji šestnajstih "socialfašistov", ki so s Trockijem na čelu skovali zaroto proti življenju sovjetskega diktatorja Stalina.

Poročila se glase, da so se vojniki uprli častnikom. Vsi so bili takoj aretirani in vrženi v zapore, kjer bodo čakali obravnavo pred vojnimi sodiščem. Čiščenje se nadaljuje tudi v komunistični stranki, v kateri ima Trockij še vedno veliko pristašev. Tajna policija je včeraj aretirala Tabakova, upravitelja državnih podjetij v Čeljabinsku, njegovega assistenta E. Dreitzlerja in večje število drugih, ki so imeli važne pozicije v komunistični stranki.

Angleška sufražetka ranjena

London, 31. avg.—Sylvia Pankhurst, pisateljica in voditeljica angleških sufražetek, je bila ranjena, ko so fašisti, pristaši Oswalda Mosleyja, napadli pohod antifašistične grupe, ki je demonstrirala proti vojni in fašizmu.

Pomanjkanje živil v Nemčiji

Nacij računajo na krompir in zunanjo kooperacijo

Berlin, 31. avg.—"Krompir, krompir, vsak dan krompir." Velik pridelek krompirja je glavna tolažba nacijskih vodjev, da se bo dežela nekako prehranila skozi zimo. Sicer bo prihajal na mizo večinoma v obliči, ker ne bo dosti masti, ne masla niti špeha.

Mesa, masti, jajc in masla že sedaj primanjkuje v Nemčiji. Sploh so te stvari postale prava delikatesa. Zadnje dni niso gospodinjke mogle dobiti govejega mesa v nobeni berlinski mesnici, klobase, ki nemškemu žolcu tako prija, pa stalno rastejo v cenah. Tudi o maslu in nobenega slaha. Umetnega masla in špeha je mogoče dobiti le v zelo omejenih odmerkih. Kateri mesar ima v zalogi še kaj konzerviranega mesa, ga ne prodaja nikomur več ko eno škatlo. Tudi jajca so v Nemčiji že dolgo velika redkost.

Cepprav aj nemške mase morajo stiskati pasove ter se jim silne cede po dobrotah, ki so bile, a jih ni več, to nacijskim vodjem ne dela preveč preglavice. V resnici vidijo nad seboj bolj jasno nebo kakor je bilo v preteklosti. Prvič je dr. Schacht, Hitlerjev ekonomski minister, zadnjič prinesel z Balkana veliko malho dogovorov za gospodarsko kooperacijo. Kot posledica tega je vlada sedaj naročila za \$3,000,000 govejega mesa v Rumuniji, kar bo plačala z nemškimi tovarniškimi izdelki. Dobil je tudi industrijska naročila, katere pa nemška industrija radi pomanjkanja surovin ne morejo izpolniti.

Deloma vsled tega je Schacht zadnjič šel v Pariz, da pridobi Francijo za ožje gospodarsko sodelovanje z Nemčijo. Francija ima namreč surovine, katere Nemčija potrebuje, in pa zlato, s katerim jih lahko nabavi v tujini za Nemčijo. In gospodarski kooperaciji bi sledila tudi politična pobratimlja med obema državama. Pri tem bi seveda trpelo prijateljstvo med Francijo in Sovjetako unijo, kar je drugi cilj nacijske diplomacije.

Od francoskih kapitalistov je Schacht dobil zagotovilo, da so pripravljene sodelovati z Nemčijo. Iz Pariza je Hitlerju prinesel daljšo listo sugestij za utrjevanje odnosov med obema državama. Hitler jih ima odobrili ali pa postaviti protipogoje.

Na tretji strani je kovanje novega prijateljstva med nacijsko Nemčijo in fašistično Italijo. Ker so dobri izgledi, da pride ne samo z Mussolinijem, marveč tudi z Vatikanom do popolnega sporazuma in medsebojne kooperacije, nacijski vodje gledajo z velikim optimizmom v bodočnost. Primanjkovalje takih stvari kot so meso, jajca, maslo, jim ne dela preveč preglavice. Za navadne Mihele je dober tudi nezabeljen krompir in zelje, "firerjem" pa itak ničesar ne manjka razen — surovin za vojni material. Do tega bodo skušali priti s pomočjo Francije.

Edina temna pika na še prilično jasnem nacijskem nebu je zahteva delavstva za zvišanje plač. Vseled nezadovoljnosti med delavskimi masami je bil tudi vodja "delavske fronte" dr. Ley prisiljen s svojim štabom vred pritiskati na delodajalce za zvišanje mezd. S tem pa je prišel v konflikt z dr. Schachtom, ki se je obrnil na Hitlerja s prošnjo, naj Leyju in njegovim pomočnikom prepove agitacijo za zvišanje plač. Ley je splošno zvišanje plač obljubil še 1. maja, toda dozdaj je ostalo le pri obljubi.

"PROSPERITETA" NEBODOLGO TRAJALA

Ekonomi ji napovedujejo kratko življenje

OKREVANJE POLNO KONTRADIKCIJ

New York. — (FP) — Kakor kriza tako tudi tekoče okrevanje ameriškega profitnega sistema kaže lastne paradokse. Okrevanje ameriškega gospodarstva je prišlo tako naglo, da so celo bankirji pričeli ugibati, kakšno bodočnost prinaša dežel.

V svojem bližnjem buletinu z dne 15. avgusta pravi Cleveland Trust kompanija: "Kakor sedaj izgleda, bomo v nekaj prihodnjih mesecih videli v tej deželi čudno prikazen statističnega okrevanja do normalne točke, toda brez dovoljvega ekonomskega in socialnega okrevanja."

Gospodarski pregled te banke kaže na kontradikcijo, da sem pa tam primanjkuje delavcev, na drugi strani pa je v deželi "še vedno velikanška brezposelnost"; nadalje skrčenje farmske produkcije in razmeroma nizke cene pridelkov, polne banke denarja in malo zahtev za posojila, pomanjkanje stanovanj v mnogih mestih in nizka aktivnost v gradbeni industriji. Gradnja stanovanj znaša komaj eno tretjino gradenj pred 12 leti.

Te kontradikcije postajajo razumljiveše, če pogledamo nekaj gospodarskih števil zveznega trgovinskega departmenta. V teh številkah na primer vidimo, da so v juniju tovarniški delavci zaslužili povprečno \$24.29 na teden. Ceprav bi ta plača prihajala redno vsak teden, bi še od daleč ne zadostovala za dosego življenjskega standarda kakor ga predpisuje delavski department. Niti bi ne zadostovala za vzdržanje ravnovesja med produkcijo in porabo, kar je potrebno za gladko funkcioniranje ekonomske mašine.

Mezdna izplačila so bila v juniju še vedno 20% pod "normalnimi" mezdami izplačili leta 1923 — 1925. Dohodki farmerjev so znašali le štiri petine od prosperitetne višine.

Vseled nizke kupne sile je popolnoma logično, da je bil tudi promet v departmentnih trgovinah le 77% od povprečnega prometa pred 12 leti. Značilno pri tem je tudi to, da v tem prometu ni skoraj nobenega slaha o desetih milijonih novih konzumentov. Toliko namreč znaša porast prebivalstva v zadnjih 12 letih. Da jih trgovina dosti ne pozna, je vzrok nizka kupna sila radi nizkih plač in velike brezposelnosti.

Značilne so tudi vladne številke o profitech vdele tucatov korporacij v 10 glavnih industrijah. Leta 1932 so njih četrtletni profiti znašali povprečno \$21,800,000, leta 1933 so se dvignili na \$45,900,000, leta 1934 so dosegli \$80,900,000, lani so pripeljali do \$147,000,000, letos bodo pa še višji.

Nekaj je vseeno, kar pogrešamo v tekoči "prosperiteti", in to je blebetanje in napovedovanje s strani velebiznisa o prihodu dobe "stalne prosperitete". Tudi najbolj vneti zagovorniki obstoječega sistema so se naučili, da ta sistem nosi s sabo krize in okrevanja. Njegova vedna spremljevalka je zdaj to, zdaj oni.

Kaj nam torej prinaša bodočnost? Neki ugleden evropski ekonom napoveduje, da se bo prihodnja kriza pričela prihodnje poletje v Angliji, nakar bo naglo obvela vse ostali kapitalistični svet. Naj bo temu že tako ali drugače, eno je gotovo. In to je, da okrevanje v prilog profitov in na račun ljudstva je okrevanje v prilog bližajoči se krizi. To je tudi glavna karakteristika sedanjega prosperitete.

(Dalje na 3. strani.)

Slika kaže delavce WPA pri gradnji jezov v Severni Dakoti.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Navodila: za edicije drzave (vsebno) in Kanada
\$2.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago
in Cleveo \$7.50 na leto, \$4.50 na pol leta; za Los Angeles
\$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$2.00 per year, Chicago and Cleveo \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.

Čena odpisov po dogovoru. — Količina števila in navedenih
članov se ne vsrta. Rokopisni listi in listi, ki
vsebujejo, drzava, posilila, in vrnjena, ali vrnjena,
če je priložna postojna.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts of communi-
cations and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s letom:
PROSVETA
3637-49 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Vesti iz vzhodnega Oha

Bridgeport, O. — V tednu od 17. do 22. avgusta je mesto Wheeling W. Va., ki se nahaja na nasprotnem bregu reke Ohio, praznovalo svojo stoletnico. Vršile so se vsakovrstne parade in tudi dirke po reki. Razstavljeno so bili vsakojaki predmeti in stvari, ki so jih rabili pred sto leti. Zeleznica B. & O. je razstavila vlak, ki je pred sto leti pripeljal v Wheeling. Seveda so bili razstavljene tudi izdelki današnje dobe — mašinerija in drugo.

Na tisoče ljudi iz vseh krajev Amerike je obiskalo to razstavo ali proslavo. Včasih so bile take gneče, da nisi mogel nikamor. Ta priredba je bila vsekakor velike reklamne vrednosti za mesto, ki je bilo z industrijskega stališča jako diskreditirano po zadnji poplavi.

Na Wheeling Islandu, ki je med Bridgeportom in Wheelingom, bo v četrtek dne 10. septembra govoril Norman Thomas. Shod se bo vršil v Madison hali ob 7.30 zvečer. Ob 7. uri bo govoril 15 minut na radiopostaji WWVA o industrijski uniji, potem pa bo prišel na shod. V tej hali se vrše vsi veliki koncerti in druge velike priredbe, ker v nji je prostora za 13,000 oseb. Thomasa bodo dobili sem socialistični klubi v Wheelingu, Martins Ferryju in na klub št. 11 JSZ.

Wheeling Island je središče vseh mest in naselbin v tem kraju. Vabi se vse zavedne delavce od blizu in daleč, da pridete na shod poslušat Normana Thomasa, ki je prvovrstni govornik. Po radiju bo govoril o prid organiziranju jeklarskih delavcev v industrijski uniji, ker v teh krajih je velika jeklarska industrija. Katerim pa je nemogoče priti na shod, ga poslušajte doma, ker radiopostaja WWVA je močna. Boljše pa storite, ako pridete na ta shod v Madison holo na Wheeling Island, ker take prilike so redke. Thomasa je zelo težko dobiti, ker je vedno daleč naprej angažiran.

Dne 18. avgusta si je moj 11-letni sin Philip zlomil obe roke nad zapestjo. Obe kosti sta bili popolnoma proč odlomljene. Nesreča se je pripetila pri padcu s koleasa v globok graben. Kolo mu je bil dal sosevod fant, da se nekoliko prepelje. Dober mesec prej si je bil močno presekal glavo pri kohanju. In en mesec in pol prej pa si je njegov 9-letni brat zlomil prsni koš, tako da imam vedno bolnico doma. Pa tudi sam sem tak, da nisem še za nikamor, posebno zadnjih par tednov ne.

Delavske razmere za tukajšnje rudarje so take, da en teden še nekaj delajo, drugi teden pa zopet samo par dni. Jeklarne obratujejo precej dobro, katere so odprte, toda dela se ne dobi, posebno ne, ako nisi izučen.

Kot poročajo z Bartona od društva 562 SNPJ, ki bo imelo skupno z našim klubom piknik v nedeljo 13. septembra pri Primožiču na Cadiz Piku, so prostori v najlepšem redu. Za ta piknik vlada veliko zanimanje tudi pri drugih narodih. Vseeno se še enkrat opominja vse

somišljenike od blizu in daleč, da pridete v nedeljo 13. sept. na Primožičevo farmo, za kar vam ne bo žal.

Društvena dvorana na Boyds-villu je gotova s popravili. Ima novo streho in nov pod. Pleškanje dvorane se bo izvršilo pozneje, ako bodo finance dopuščale. Pod je zelo gladek in bo prijetno na njem vrteti se. Prvo preizkušnjo poda bo napravilo društvo 13 SNPJ v soboto večer dne 5. sept., ko priredi veselico. O njej je bilo že prej poročano vendar pa pregovor pravi, da opomini prav pridejo. In to naj bo zadnji opomin. Nekateri pravijo, zakaj se stvar ne vrši na Labor day. Stvar pa je ta, da je sobota bolj pripravna. Če se boj dolgo zamudimo na veselici, lahko drugi dan spimo, ali pa gremo v druge naselbine na priredbe ali obiske.

Upamo, da se bodo rojaki in člani SNPJ v velikem številu udeležili te priredbe. Se bomo v resnici zabavali kot bratje in sestere SNPJ. Godba bo skrbelala, da se bo novi pod dobro ugledil od poskočnih vlačkov in polk.

Zadnje čase smo imeli v teh krajih velike nevihte in viharje, ki so odkrivali hiše in druga poslopja. Tudi vremenske neprilike nas vedno tepejo. Kar ni uničila suša, uničujejo druge vremenske nezgode. Velebiznisa pa iz vseh teh nezgod kuje kapital.

Joseph Snoy, 13.

O političnih vrtincih

Piney Fork, O. — Živimo v največjem vrtincu svetovnih in domačih dogodkov. Preprosto delovno ljudstvo se bega vsevpred. Prepri vse povsod, največ pa pri delavskih organizacijah. Tam, kjer bi morala biti največja sloga, vlada nespornum radi taktike.

Prepiri in nespornumi so pravtako v kapitalističnih vrstah kakor v delavskih. Ustanavljajo se stranke za strankami, vse proti delavski, socialistični stranki. Smoter vseh teh kapitalističnih starih in novih strank je, da bi voditelji prišli do vladnega korita.

Prepiri so tudi v Vatikanu. Kolikor je kardinalov, toliko različnih taktik je. Vsak far po svoje ukazuje, tako da se stekajo dolarji v njegovo nikdar polno bisago. Pred pol stoletjem so papeži napravili nezmotljivega. Napravili so tako, da mu morajo vsi verjeti, kadar on posreduje. Vse to, da se denar pravilno steka k njim.

Prav tako sta se Mussolini in Hitler odela z nezmotljivostjo. Oba hočeta zaslužiti delavstvo vsega sveta. Vladata z železno pestjo — vse v imenu boga in dolarja.

Ako bo špansko delavstvo premagano, bo zopet zavlada srednjeveška inkvizicija. Kdor se jim ne bo pokoril, bo vržen na grmado, natezalnico in druge grozofne mučilnice. Vse v imenu boga in črne klerofašistične garde.

Nahajamo se v velikem volilnem vrtincu. Kapitalistične stranke razlagajo svoj program. Blufajo preprosto, zaslepljeno maso, katera jih posluša. Objubljajo, da se bo cedil med in mle-

ko, ako bodo oni izvoljeni. Take blufanje ni nič drugega kakor odvrtačenje mase od delavske, socialistične stranke.

Socialistična stranka je v volilnem boju z jasnimi in pravičnim programom. Delovne mase ne blufa s frazami. Je za pravično razdelitev dela in jela, tako da bomo vsi delali in jeli. Že sv. apostol Pavel je rekel, kdor ne dela, naj tudi ne je. Sedaj pa je ravno narobe. Tisti, ki dela, nima kaj jesti; tisti, ki pa nič ne dela, ima pa vsega dovolj — jedi in drugih zemeljskih dobrot in ugodnosti.

Rekel sem že, da je v delavski stranki nespornum radi taktike. Ker po naravi nismo vsi tako ustvarjeni, da bi bili enakega mišljenja, zato potrebujemo shode in konference, da na ta način, z diskuziranjem, izravnamo svoje mišljenje v enotno taktiko. To bi moral razumeti vsak delavec ter se udeleževati delavskih shodov in sej in delovati po zaključkih večine. Razdor pride v stranko, ako manjšina ne upošteva sklepov večine, posledice pa vsi skupaj trpimo.

Socialistična stranka, kot se meni vidi, je vse premalo radikalna. Kapitalistične stranke se ji na eni strani posmehujejo, nezavedni delavski masi pa jo kažejo kot strašilo, kar je absurdno.

Ako bi bili v Nemčiji socialni demokratje bolj radikalni in ako bi jih komunisti ne bili sabotali, bi nikdar ne bil prišel na površje Hitler, ki sedaj igra vlogo paganskega boga kot v starem veku. Ako španska ljudska vlada propade, bo to velika katastrofa za proletariat vsega sveta.

Sedaj, ko smo v volilnem boju, se je treba pokazati na socialističnih shodih, da smo proti kapitalistični, črni, klerofašistični gardi. Ako damo par milijonov glasov socialistični stranki, bo to precej velik protest proti sedanjemu krivičnemu, gnilemu družabnemu redu. Pa tudi Mussoliniju in Hitlerju bi greben toliko ne rastle. Pomagano bi bilo španski ljudski vladi. Nam bi se ne posmehovali, ker bi morali z nami računati, ako 8. novembra oddamo svoje glasove socialistični stranki. Zatorej na volišče s protestnim glasom.

Nace Ziemberger, 176.

Ali se mora državljan odreči svoji kulturni dedščini?

(Osemnajsti članek o državljanstvu in naturalizaciji.)

Zakon zahteva, da inozemec, predno je pripuščen k državljanstvu, mora na javnem sodnem zaslišanju položiti prisego, "da bo podpiral ustavo Združenih držav in da se popolnoma odreče in odpove vsaki udanosti in zvestobi napram katerisibodi inozemski državi, zlasti pa napram oni državi, katere podanik ali državljan je bil poprej in da bo podpiral in branil ustavo in zakone Združenih držav nasproti vsem sovražnikom, inozemskim ali domačim."

Je precej vestnih ljudi, ki se obotavljajo prositi za naturalizacijo, ker čutijo, da jim je nemogoče odpovedati se rojstni domovini in dedovini; ki so jo od nje dobili. Mar zvestoba udanosti zahteva? Mar pomenja, da se mora inozemec odpovedati

Juan March, španski milijonar, ki financira fašistično revolto.

vsem tradicijam, pozabiti svojo materinscino; zanikati svoj rojstni kraj, spomine na ljubezen, ki ga veže do nje? Združene države ne pričakujejo ničesar tako nezmišelnega. Tako zanikanje bi bilo večinsma nele nemogoče, marveč niti umestno ne bi bilo. Človek, ki je preživel svoj razvojna leta v rojstni domovini, se ne more tako zlahka odpovedati svoji kulturni domovini. Narobe, inozemec, ki preveč zlahka odvzame svoje stare tradicije, običaje in udanosti, ne bo bržkone predragocena pridobitev za ameriško državljanstvo.

Ko postane ameriški državljan, se zares pričakuje od inozemca, da si postavi Združene države v prvo vrsto, da izvrši popolno in brezpogojni prenos svoje politične udanosti od prejšnje vlade na vlado Združenih držav. Pričakuje se od njega, da bo gledal naprej, ne nazaj in da se istovetno z interesi svoje adoptirane dežele. Ako tega ne more, potem vestno ne more položiti prisage udanosti. Ali to ne pomeni, da mora zavreči stare tradicije, ljubezni in obveznosti. Ali se pričakuje od moža, ko se poroči, da pozabi na mater, svojo ljubezen do nje in svoje obveznosti napram nji? Sigurno ne. Res je, da s poroko prevzame nove obveznosti in take obveznosti, ki jih postavlja pred vsemi, ki pa ne pomenjajo zanikanje svoje dedovine ali starih ljubezni. Isto je z državljanstvom.

Navadno obveznosti naturaliziranega državljana napram novi domovini in stari domovini ne prihajajo v nasprotje. Ali če pride od takega nasprotja, mora biti pripravljen dati prednost obveznostim, ki jih je prostovoljno prevzel. Izvzemši v redkih slučajih — na primer v slučaju vojne — ni treba, da bi bilo kakega nasprotja med stari in novimi udanostmi, marveč obstoj te dvojne ljubezni je vžeh činitelj, ki deluje za boljše mednarodno razumevanje in mir.

Tradicije, običaji, umetnosti in narodne noše, ki jih je podedoval od rojstne domovine, so dostikrat eno izmed najpomembnejših daril priseljenca svoji adoptirani domovini. Civilizacijo Združenih držav so zgradili priseljenec, prihajajoči iz vseh dežel sveta. Pionirji iz Angleske so bili izmed prvih naselencev tukaj in od njih je ta dežela dobila svoj jezik in mnogo svojih institucij. Za temi ranimi naselenci pa so kmalu prišli Tevtomi, Kelti, Latinci, Židje in Slovani v zaporednem redu. Vsi od njih so prinesli s seboj svoje posebne tradicije, sposobnosti in kulture in prispele so k skupni ameriški civilizaciji. Ta civilizacija je še vedno v toku ustvarjanja. Združene države so primeroma mlada dežela — kot neodvisen narod ravno 160 let stara — dočim večina priseljenecv prihaja iz dežel, katerih zgodovina in civilizacija sega nazaj tisoč in več let.

Ko se inozemec odloči postati ameriški državljan, ni treba, da se odpove kulturni dedščini, marveč naj se potrdi, da bo prispeval najboljši del te dedščine svoji novi domovini. Podedoval je tradicije glaabe in pesmi, umetnosti in rokodelstva, običaje, mnoico stvari, ki so od umne. Ne le, da je njegova pravica, da ohrani te stvari, marveč je njegova dolžnost, da jih prenese na svoje otroke in po njih na svojo adoptirano deželo. Prisega zvestobe novega državljanu ni le napram Združenim državam, kakršne so, marveč v benedah enega izmed največjih ameriških predsednikov "napram velikemu idealu, veliki skupni načel, veliki nadi človeškega plemena" — napram Ameriki, ki je še vedno v razvoju.—FLIS.

Kako odvadite otroke slabih navad?

Skoraj vsako dete se navzame kake navade, ki ji ne moremo najti vzroka, odkod poteka. Nekateri otroci, zlasti deklice, se boje teme, drugi se radi igrajo z ognjem, tretji pa bi radi tekali po cestah. Teh razvad jih je treba odvaditi, toda pri tem morate biti jako oprezní.

Ko daste otroke spat in ugasnete luč, sedite k njemu in mu pripovedujte pravljice toliko časa, dokler ne zaspi. Prvi dan pustite vrata na sedrje sobe odprta, da prihaja svetloba v otrokovo sobo. Odprtino pri vratih zmanjšujte vsakim dnem, tako da končno ostane otrok sam v temni sobi.

Se lažje pa otroke odvadite strahu pred temo na ta način, da ga pošljete po kakšno stvar v temno sobo. Sprva bo odpiral vrata otrok bojazljivo, toda želja po dosegu ljube igrače kmalu prinese korajžo.

Otroku, ki se rad igra z ognjem, telesna kaznen ne zaleže mnogo. Najboljši uspeh dosežete, če daste otroku čim več priložnosti, da se pod vašim nadzorstvom "zabava" z ognjem. Naj otrok zakuri peč, naj vam prižge cigareto. Kmalu ga to zanimanje mine, ker mu postane ogenj na ta način navaden, vsakdanji.

Otroka-potepuščka ne smete nikoli a silo zadržati doma. Da se odvadi pohajkovanja, poplajte ga večkrat po kakšno malenkost v trgovino, k sosedom. Otroku bo kmalu sit ulice in b. komaj čakal, da pride domov k svojim igračkam.

Nekateri otroci si stalno kaj želijo in pránjami neprestano nadlegujejo starše. Če jih želje ne izpolnijo, se vržejo na tla in začnejo kričati, da je joj. S takim otrokom ni doba prestrogo postopati. Če si otrok česa želi a prosi, mu ne smete nikoli reči Ne! Nasprotno pa tudi obljubljeni ne smete, če niste čisto gotovi, da boste željo res lahko izpolnili. Če mu želje ne morete izpolniti, zaposlite ga na kakšenkolik način in otrok bo kmalu pozabil, česa je želel.

Po prestani bolezní se otrok navadno bo zdravnika, ki ga je zdravil. Ta strah je treba brezpogojno odpraviti. Najboljše je, da pokličete istega zdravnika, da v otrokovi navzočnosti pregleda tudi vas. Če sta z zdravnikom v prijateljskih odnosih, je dobro, ko greste na obisk, da vzamete s sabo tudi otroka. Otroku bna ta način dobil v zdravnika novo zaupanje.

Vroča ali mrzla pijača?

Ni lahka reč potolažiti žejo, ki jo ustvarja vroči poletni čas.

Kdo ima prav: tisti nešteti modrijani, ki se de na terasah pred kavarnami in popijejo litre ledeno mrzlih pijač — ali pa oni premetnejši, ki vidijo odrešitev v eni ali dveh skledicah vročega čaja?

Prvi se sklicujejo na ugodje, ki jih z njih navdaja uživanje mrzle pijače; pa lahko zmerom iznova privoščijo, ko jih žejja pograbí.

Drugi zagovarjajo nasprotno teorijo: sicer vroča pijača res prvi mah manj prijetna, za pa kako korenito žejo pogasi!

Dejansko je pa v obojem ista nevestnost: ob praktiki namreč pospešujeta potenje. In tako nastane pravcat circulus vitiosus: potenje ustvarja žejo, pitje pa pospešuje potenje.

Prava pot je po mojem talem: nikar, tudi v sedanjih vročinah, ne pijte od zajtrka do obeda od obeda do večera! Ne pijte prav ničesar, čimnimate težavnega fizičnega dela, ko se vatoraj ni treba preveč potiti; pijte pa le malo, če se ukvarjate z utrudljivim delom.

V tem primeru je bolje, da pijete pogosto, zelo po malem.

Sicer vam ta "dieta" ne bo baš ugajala, vema če boste zmogli toliko poguma, da se boste p njej ravnali, boste najmanj za pol časa ne zmanjšali nepriljetno potenje, po drugi strani — in to je še mnogo več vredno! — se boste pa na lepem iznebili moreče žejje.

Dr. X.

MILO IN SMRT

Neki holadski statistik pravi, da je odkrili prav teane zveze med porabo mila v posameznih deželah in umrljivostjo njih prebivalstva. L. 1907 so na Angleskem n. pr. porabili 36,000 ton mila in umrljivost je znašala tedaj 14 tisoč. Lansko leto je znašala poraba mila tam 50,000 ton, umrljivost pa 12 na 1000. Na Danskem je lani vsak prebivalec porabil povprečno 682 g mila, v Nemčiji 640 g, na Angleskem 549 g, v Italiji 458 g, v Franciji 360 g. Umrljivost je znašala v istem času na tisoč prebivalcev na Danskem 10,8, v Nemčiji 11,1, na Angleskem 12, v Italiji 14, v Franciji 15,6.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 1. septembra 1916.)
Domače vesti.—Slovenski farmar Josip Staro, v St. Josephu, Wash., star 52 let, se je po nesreči ustrelil v trebuh in drugi dan je umrl za rano. Rojen je bil v Goricah na Gorenjskem in v Ameriki je bival 19 let. V Jolietu je umrl rojak Anton Štrajnar.

Delavske vesti.—Kongres je sprajel osemurnik za železničarje in štrajk 400,000 telezničarjev je bil s tem odvrnjen.

Svetovna vojna.—Avstrijske čete se umikajo iz Sedmograške pred rumunsko armado. Česti z drugih front so utihnile, le Rusi poročajo o zmagah na turški fronti. Nemški cesar je odstavil stari generalni štab in imenoval nove generale.

Knoxova "razdelitev bogastva"

Frank Knox, čikaški multimilijonar in lastnik dnevnika Chicago Daily News, ki je kandidat republikanske stranke za podpredsednika, je pred kratkim rekel v nekem svojem političnem govoru, da on je tudi za razdelitev ameriškega bogastva med delavce in vse one, ki še nimajo bogastva.

Radikalna beseda na prvi pogled. Ali je Knox ocvilil evangelij pokojnega Kingfisha iz Louisiane, ki je učil, da ne sme nihče imeti manj ko \$5000 in ne več ko \$100,000? Med socialisti ga ne moremo pristeti, kajti socialisti ne uče razdelitve bogastva, temveč socializacijo bogastva, ki naj bo kolektivna last vseh.

Toda ne prenašimo se. Knox je tudi povedal, kako je treba po njegovem mnenju "razdeliti" ameriško bogastvo med one, ki še niso bogati.

Delavci in ostali, ki še niso bogati, naj kupijo delnice bogatih korporacij! Vsaka delnica predstavlja delež bogastva! Edino na ta način naj se razdeli ameriško bogastvo!

Taka je Knoxova "razdelitev" ameriškega bogastva.

Ameriški delavci bi lahko povedali Knoxu, da so v "zlatih časih prosperitete" prispevali lepe milijone dolarjev za delnice in "zlate dolžnice" z namenom, da bodo "deležni" ameriškega bogastva. In kaj se je zgodilo? Ali je bilo bogastvo razdeljeno? Mar so delavci, ki so kupili delnice, postali bogati?

Letoánjo jesen poteče sedem let, kar je šlo "bogastvo" delavcev-delničarjev k vragu. Sto milijonov dolarjev delavskega denarja je šlo v zrak takrat, ko je bankrotiral Insullov finančni imperij. In koliko je bilo drugih Insullo! Miljarde dolarjev v delnicah in dolžnicah so izpuhtele v nič.

Toda veliki bogatini so ostali na površju; niso utonili. Multimilijonar in časnikarski magnat Knox je ostal na konju.

Ali ne bi hotel magnat-kandidat Knox pojasniti, kako je to, da on ni propadel, medtem ko je na tisoče in tisoče revežev, ki so si z njim "delili" bogastvo Amerike, propadlo in odšlo v krušne linije kolikor jih ni odšlo v prostovoljno smrt?

Mister Knox ne bo pojasnil tega, ker to bi bilo zanj — nevarno. Knox je republikanski kandidat in kot tak ne sme priznati, da ga je obdržal na površju — Rooseveltov New Deal! Na tisoče ameriških bogatinov, bankirjev in drugih, ki niso prej bankrotirali, je New Deal rešil propada — toda nevhvalezni bankirji in ostali bogatini nečesto tega priznati. Ako bi to priznali, bi morali tudi priznati, da je njih vse-mogoča "privatna iniciativa" zmrznila.

Yes, Rooseveltov New Deal je potegnil ameriške kapitaliste iz močvirja popolnega poloma — ni pa New Deal potegnil delavcev in malih farmarjev iz močvirja brezposelnosti, revščine in nepopisanega trpljenja.

Knoxov predpis "razdelitve" ameriškega bogastva je izgubil pri milijonih delavcih Amerike vso veljavo. Prvič nimajo denarja za delnice in drugič nimajo več vere v delniški trg. Vse ro so odnesli Insulli...

Hearstova "svoboda"

Ameriški časopisni kralj in največji demagog Hearst je zagazil v velik šmir. Pri njegovem dnevniku Post-Intelligencerju v Seattleu, Wash., so zastavkali uredniški nameščenci. To je že drugi Hearstov dnevnik, ki ima opraviti s stavko. V Milwaukeeju traja stavka uredniških pomočnikov in reporterjev Wisconsin Newsa že čez pol leta.

Stavkarji v Seattleu so imeli takoj v začetku večji uspeh kakor oni v Milwaukeeju. Oboroženi s solidarnostjo ostalih delavskih unij v mestu in naklonjenostjo mestnih oblasti so stavkarji docela ustavili izhajanje Hearstovega dnevnika v Seattleu. Ta uspeh je pa silno razkačil Hearstove valpete — Hearst sam je zdaj v Evropi, kjer privatno konferira z Mussolinijem in Hitlerjem — in zagnali so huronski krik v ostalih Hearstovih listih, da je tiskovna svoboda v nevarnosti.

Star burbonski trik! Krik se glasi, da so stavkarji "drhal, katero vodijo komunisti in ker jim seattleški župan daje potuho, uničujejo zdaj svobodo tiska."

Stavkarji pa odgovarjajo na ta krik, da stavka nima nič opraviti s svobodo tiska, ima pa opraviti s Hearstovimi delavci, katerim je Hearst potlačil svobodo kolektivnega pogajanja. Čim bo ta svoboda izvojevana, bo stavka končana.

Sotarišče državne milice v Idaho, ki je bila poslana proti gosudarškim delavcem, ko so šli v boj za zvišanje meзде.

Vesti iz Jugoslavije

U letu in pol robije za 3 milijone

...javnost je zelo zanimal proces, ki se je vršil za tebe pred ljubljanskim sodiščem. Josipu Grašku, lastniku ne-realitetne pisarne, ki sklepa vse sorte kupčije. Ime Graška je postalo širši javni znanost ob času, ko so banke in dobile zaščito in so postale hranilne vloge ne-... Mnoho denarnih zavojev je tako skrahiranih, da njih... knjižice nimajo skoraj... veljave. Vlagatelj, ki so leta varčevali, si odtrgajo od ust in nosili v hranilnice, ki imeli za stara leta ali za... skromne hišice, so iz... alchemo upanje, da bodo kdaj dobili vse vloge izplačane v obrokih.

...v strahu, da ne bi iz... vsega, začeli prodajati... vlohe knjižice za manjše... kakor pa so zapisane v... Začela se je kupčija s hrani-... knjižicami in v tem kup-... so prekupčevali kar ne-... postavili tarife, koliko so... pri posameznih zavodih...

...v tem času je zasijala zvezda... pisarne. Ta je namreč... nov način, kako kova-... iz stiske teh vlagatel-... Kupoval je knjižice vseh... zavodov, malih in ve-... in sicer po splošno veljav-... in kjer zapisanih tarifi. Ven-... pa je obljubil znesek izplača-... v obrokih. Recimo, da je mu... prodal vložno knjižico, na... je vložnih 10,000 Din... mu je ponudil zanj 7000... a s pogojem, da plača ta... v obrokih. Dal je na ro-... prodajalcu 1000 Din in obdr-... knjižico. Preko listov, poseb-... pa se preko vlagateljev so... deli za njegovo pisarno širo-... v Ljubljani in na deže-... Nošli so mu knjižice in Gra-... jih je kupoval, vse na enak... za manjšo vsoto in na o-... od katerih je plačal takoj... malenkostni obrok. Skoraj... mar pa seveda ni plačeval... ljubnih obrokov. Ljudje so ga... terjat, on pa jih je tolažil, kar čakajo doma, da bo že po... redno pošiljal obroke, le... utno da ne more. Pri tem je... nem haje kazal vložne knjiži-... milijonske vsote in s tem... dobil zaupanje slehernega. V... svojo pisarno so letelo vlož-... knjižice, dokler niso vlagate-... postali nestrpni in zadevo pri-... oblasti, pojasnjujoč, ka-... jim je Grašek izmamil hranil-... knjižico le s plačilom prvega... manjkostnega obroka. Tako se... zgodilo, da je dobil Grašek... knjižice na znesek 100,000... Din za recimo 10,000 Din ali... še manj. Graška so aretirali... uvedli preiskavo, na sto oško-... nancev se je javilo in preiska-... je dognala, da je ostal lju-... dolžan za knjižice nekaj nad... milijone dinarjev!

...seveda je bilo za razpravo ve-... zanimanje in sodna dvora-... je bila vse dni procesa polna... urjenega občinstva, samih... novancev, ki bi najrajši vi-... da bi prišel Grašek na vrh... nostvo pa je tudi dognalo, da... sam niti ni imel kdo ve... velikega dobička, ker je... knjižice prodajal dalje. Grašek... ravno s tem prodajanjem in... njem knjižice dokazoval, da... do ljudi najlaže do svoje-... denarja, seveda ne v celot-... mesku. Zelo verjetno je, da... ljudi te hranilne knjižice v tem... "menju" dospelo nazaj v roke... odov, ki so te knjižice izsta-... To je star trik denarnih za-... ni, da v stiski pokupijo po... hranilne knjižice svojih... steljev za smešno nizke ce-... se tako v bilanci pokaže u-... vesnost, ker skupni zne-... hranilnih vlog na ta način... to pače. Sodisce samo je v... omenilo, da Grašek sam... osebno mnogih koristi od... kupčevanja, ampak so se o-... stili s temi manipulacijami... raznega drugi ljudje. Pri tem... nijseni pač denarni zavodi... nake. Ko je senatni pred-... nik prebral ta del razsodbe, je... v sodni dvorani završa-... "Kje pa so ti ljudje? Na za-... klop z njimi!"

...ne bi bilo pravično, da bi... Graška sedeli na zatočni... drugi, ki so uganjali po-

dobne stvari, in posebno še tisti, ki tiče za temi "realitetnimi pisarnami" in od njih kupujejo te knjižice in imajo od tega največ koristi.

Grašek je bil obsojen na 3 leta in pol robije. Navzoči poslušalci-oškodovanci očitno niso bili zadovoljni z obsodbo, tako polni so obupa, ker so prišli pri Grašku ob vse svoje prihranke.

Zagorje, 18. avgusta. V treh dneh trije mrlič v majhnem naselju Kotredežu, — tega ljudje že davno ne pomni-jo. V soboto popoldne so pokopali rudarjevo vdovo Marijo Urbanjo, ki je po enem letu sledila ljubljenu možu v večnost. V nedeljo popoldne so pa pokopali posestnico Ano Klančičarjevo iz Praproč. Pokojnica je silno žalovala za svojo hčerko Marijo, ki je meseca junija, kakor to čitatelji še pomni-jo, zaradi nesrečne ljubezni skočila v navzočnosti svojega tasta Albina Dežmana "pri cesarski kamri" v Savo. Pogreba blage matere se je udeležilo mnogo ljudi.

Med pogrebci je bila tudi 40-letna posestnica Marija Lebno-va, po domače Tomžijeva. Naslednji dan, v ponedeljek ob 10. je Lebnova stopila v kuhinjo pred peč, da bi zakurila za kosilo. Nenadno se je zgrudila in obežala. Otroci so hiteli klicati očeta, ki je delal na polju. Ko je prišel domov, je na vso žalost uvidel, da je draga žena mrtva. Pokojnica je bila hčerka premožnega posestnika Sotenska in na glasno skrbne gospo-đinje. Možu je zapustila 6 otročičev, ki bodo pač bridko obču-tili izgubo dobre mamice.

Opusti delavstva

Celje, 18. avgusta. Gradbeno podjetje Nassimbeni je odpustilo 100 delavcev, ki so bili zaposleni pri regulaciji Savinje, z utemeljitvijo, da za-enkrate ne more nadaljevati regula-cijskih del zaradi spora z železniško upravo, ki zahteva napravo pragu v Savinji pri tremerskem železniškem mostu. Sedaj delajo samo v kamnolomu, kjer je zaposlenih kakih 40 delavcev, ki so prenehali stav-kači. Včera popoldne so se spet pričela pogajanja med omenje-nim podjetjem in zastopniki stavkajočega delavstva.

Zagorje, 18. avgusta. Število brezposelnih delavcev narašča. Z zavidanjem čitamo Zagorjani poročila, da se mar-šički razmere izboljšujejo. Pri nas je Dukičevo podjetje, ki je v kotredeškem rovu vršilo raz-na dela, že pred 14 dnevi odpu-stito 12 delavcev. Vsi ti hodijo dnevno na občino prositi, da bi jih kje zaposlili. V nedeljo pa je bil na občinski deski nabit razglas, da je na Slačniku pri gradbi ceste odpuščenih 10 delavcev. Razumljivo, da so siro-மாகი, ki so dela zmožni in bi radi prijeli za kramp, samo da

bi kaj zaslužili, potrpi pa tudi ogorčeni. Obljube pred volitva-mi so pač bile zapeljive, a zdaj so težko izvedljive. To mora marsikateri izkusiti na svoji koži. Zato ni čudno, da zagor-sko delavstvo popolnoma dru-gačnih misli čaka na jesenske občinske volitve.

List "Labor" na-letel na ovire

Zupan ustavil širjenje vesti o terorizmu pri Remington-Rand Co.

Elmira, N. Y. — Tukajšnji meščani in predvsem delavci so bili po županu J. M. Beersu skrbno zabarikadirani pred "nevarno propagando", katero prinaša železničarsko glasilo Labor v po-dobi razgaljevanja terorizma pri Remington-Rand kompaniji, ki ima tovarno tudi v tem mestu. Zupan je enostavno prepovedal razdajanje tega lista v mestu.

Elmira ni prizadeta po stavki pri omenjeni družbi, toda njena moč je dovolj velika, da prebi-valstvo tega mešta ne sme izve-deti, kaj se godi v Ilionu, Syracu-su, Tonawandi, N. Y. Middleto-wnu Conn., Marietti in Norwoo-đu, O., kjer je v stavki nad 6000 delavcev pri tej družbi. Kolikor je v županovi moči — in ta je ve-lika — bo tukajšnje prebivalst-vo živele v božji ignoranci glede kompanijskega terorja, katerega uganja nad stavkarji s pomočjo mestnih in okrajnih oblasti ter velike čete privatnih pobožnikov.

Tednik Labor je v vse te kra-je poslal posebnega poročevalca, da opiše razmere take, kakršne so. Zupan Elmira pa je kratko-malo prepovedal razdajanje šte-vilk tega lista, v katerih je opi-san srednjeveški terorizem Rem-ington-Rand družbe. To je ste-ri-til na principu, "da ne bo v El-miri dopustil nobene stvari, ki bi škodovala družbi."

List je skušala razdati med ljudstvo unija strojnikov, ki je zainteresirana v stavki. Zupan je to odrekel, češ, da me-ština postava prepoveduje razpe-ševanje letakov brez dovoljenja. Ko so mu odgovorili, da Labor ni toben letak, pač pa list z veliko cirkulacijo in poštanim dovoljen-jem, je kompanijski župan odgo-voril: "Kljub temu ga ne bo nih-če širil v tem mestu." On je del-ničar družbe in je bil na čelu akcije, po kateri je družba dobi-la dva milijona vredno tovarno od mesta zastoj. Dobila jo je, ker je obljubila, da bo uposlevala le domače delavce in plačevala običajne plače. Držala se ni ne prvega ne drugega. Uposlila je mnogo "zunanjih" delavcev in tudi plačuje od 15 do 30 centov manj na uro kakor je običajna, to je unijska lestvica.

Prepoved Laborja v Elmiri je bil le eden izmed več novejših incidentov v tej stavki. V Ilionu je na domu nekega skeba eksplo-dirala bomba, ki pa ni naredila posebne škode. Vse izgleda, da je bilo to delo profesionalnih provo-katorjev, katerih ima družba na-

jetih veliko število. Tega sred-stva so se poslužili, ker sta dve mesti v okraju pričeli revoltira-ti proti velikim stroškom v zve-zi z razbijanjem stavke po okraj-ni vladi, po šerifu, ki operira z veliko armado deputiserifov. U-porniški mestni vladi sta mnen-ja, da bi šerif ne smel porabiti več ko \$3000 za — plinske bom-be. Da bombne eksplozije je pri-šlo 24 ur po tem protestu.

V Norwoodu, O., družbi ne gre tako gladko kakor po drugih me-stih. Oni dan je policija aretira-la devet importiranih pobožni-kov, ki so obtoženi nošenje oro-žja in streljanja na ljudi. Pred-sednik družbe James H. Rand Jr., je potem v New Yorku rekel, da bo "najel tisoč gardistov in jih postavil okrog tovarne v Nor-woodu."

Družba ima v službi najmanj pol tuceta štrajkoloskih agen-cij in je za razbijanje stavke po-trušila že ogromnega denarja. To si tudi lahko privoščiti, ker je v 12 mesecih pred stavko napra-vila \$3,010,288 čistega profita ali 72% več kakor v enaki dobi prejšnje leto.

"Prosperiteta" ne bo dolgo trajala

(Nadaljevanje s 1. strani.) Kolikor je stabilnosti v profit-nem sistemu, izvira le od visoke kupne sile delavcev, farmerjev in srednjega razreda, ki skupno tvorijo 96% prebivalstva. Nemo-goče je pa pričakovati, da bi go-spodarji ekonomskega aparata kaj storili v tej smeri — zvišali kupno silo ljudskih mas. Njim gre pred vsem za grmadenje pro-fitov. To delo, boj za izboljša-nje položaja in za končno socia-liziranje industriji, katere je sa-mo zgradilo, je naloga delovnega ljudstva.

Bankir reakcionar-ne vojne

Fantastična kariera špankega Kresa. — Od svinjskega pa-stirja do tobačnega tihotapca in umazanega špekulanta. — Osveta radi pravice

Carlos Herrera piše: V Evro-pi živi samo en mož, ki po svo-jem fantastičnem in pustolov-skem življenju doseže Španca Juana Marcha. To je močelci Ba-zil Zaharov. Kakor on se je tudi March povzpел iz skromnih po-četkov na vrhunec življenja, po-stal španki Krez in se nepopis-no okoristil s krvavimi žrtvami svetovne vojne. Morda je v ne-kem pogledu kariera Juana Mar-cha celo osupljivejša od kariere Bazila Zaharova. Kajti Zaharov je konec koncev le imel neko iz-obrazbo in celo neke mere dru-žabne uglednosti mu ni mogoče odrekači. Juan March pa je bil v začetku navaden svinjski pa-stir in nepismen človek.

Začetki tega moža so zaviti v skrivnostno meglo. Še danes nih-če zagotovo ne ve, kdo so bili njegovi roditelji. Pravijo, da je zdaj star 65 let. O njegovi ml-

Slika kaže oddelek tjuške milice v Valenciji, Španija, v akcijski.

dosti je znano samo to, da je bil najdenec. Kot tak je odrasel v okolici Sante Margarete na Malorci. Leta in leta je čuval črede avinj, dokler se ni nekega dne ozrl po donosnejšem poslu. Postal je tihotapec tobaka in je razvijal v tem poklicu takšne zmožnosti, da si je v nekaj letih nagrmadil lepo premoženje. Z denarjem, ki ga je imel v rokah, se je tedaj preobrazil v špekulan-ta z zemljišči. Dajal je kmetom in posestnikom posojila v denar-ju. Ko je došel dan plačila, pa mu niso mogli vrniti gotovine, in tedaj je pognal hišo in zemljo na boben. S tem si je pridobil posestva in n imetja. V teku krat-kih let je postal bogataš.

Na tako pridobitjenih milijonih bi bil Juan March lahko mirno počival in se umaknil svetu iz-pred oči. Toda občutil je v sebi silen pustolovski nagon, ki mu je tudi sledil. Nekega dne mu je šinilo v glavo, da bi bilo dobro osnovati tvornico za predelova-nje tobaka. Ustanovil je in je začel konkurirati državnim pod-jetjem te vrste. To mu je uspelo zategadelj, ker je dobival sirovi-ne carine prosto iz tujezemstva. Tudi za izvažanje svojih tobač-nih izdelkov iz Španije ni plačeval nobene carine. Kako se mu je to posrečilo? Na zelo enosta-ven način: Nabavil si je celo flo-tiljo, ki je tihotapila tobak zanj iz severne Afrike, izdelke pa je izvažala po isti poti iz države. Ravnatelj državnih tvornic so obupno vili roke. Zaman! Juanu Marchu niso segli niti do glez-njev.

In tedaj se je zgodilo nekaj nenavadnega: državne tvornice so pritegnile Juana Marcha kot družabnika. Imenovali so ga celo za poslovodje Cie Arrendatarie des Tabacos. In ker so napravili volka za čuvarja, se je tihotap-stvo s tobakom namah ustavilo. Zato pa je oškodovani novi ravnatelj svoje protektorje s kup-čijskimi praktikami, ki so izva-jale pri finančnem ministertvu nepopisno ogorčenje. Ko so imeli vsega dovolj, so postavili Juana Marcha na hladno. Država je bi-la s tem, da je spoznala njego-ve-nemoralne metode pridobiva-nja, saturirana.

Toda odstavljeni tobačni kralj ni bil zaradi tega prav nič po-tlačen. Nasprotno. Evropa se je prav tedaj bila pogreznila v mor-je krvi. Svetovna vojna je plam-tela na vseh koncih in krajih. Kakor na tisoče drugih špekul-antov, se je tudi March vršil na nove dobičkanosne vire. Postal je velodobavitelj za entento in ni ga bilo predmeta, s katerim ni mogel postreči gospodarjem. V nje-govo blagajno so se stekali poto-ki zlata.

Za svojega sotrudnika si je iz-bral špekulanta Graua, ki je im-el zelo dobre diplomatske zve-ze in je razpolagal tudi z do-voljno mero družabne ugledno-sti. Oba sta si dobiček delila. To-da nekega dne je Grau izgubil brez duha in sluha. Neznanci so ga ustrelili v nekem pristaniš-ku mestu. Ves dobiček družbe v dveh je pobasal Juan March. Vedno večje so bile kupčije, vedno silnejši dobički milijonar-ja Marcha, ki je naposled razpo-lagal s 600 milijoni pezet. Toda javno mnenje je postalo tako na-sprotno temu umazanemu dobič-kanju, da se je bil Primo de Ri-vera primoran, spraviti moža pod obtožbo. Bilo pa je zelo težko. Kajti Malorci je posilala Mar-cha kot svojega zastopnika v par-lament, in sicer kot senatorja.

Ko je državni tožilec sestavil ob-tožbo, se je Juan March sklice-val na svojo poslansko nedotak-ljivost. Poklonil je nekaj milijon-jem javnim ustanovam — in pre-diskavno proti njemu so ustavili. Zdal se je zopet vrnil k svoji priljubljeni kupčiji iz mladih dni — k tihotapstvu tobaka. Ladje s tobačnimi tovori so krizarile med sredozemskimi pristanišči in so uganjale takšne stvari, da se je končala letna bilanca tobač-nega monopola v Španiji z izgu-bo več stotisoč pezet. Zopet so poverili Marcha z vodstvom to-kačnega monopola. Zgodil se je čudež. Tihotapstvo je končalo, kakor bi odrezal.

Ko je bila izklicana republika, se je v parlamentu dvignil vihar ogorčenja proti tihotapcu Juanu Marchu. Preklicali so njegovo imuniteto in ga zaprli. Toda iz-ječe je pobegnil. Ustanovil se je na francoski rivieri in tam je dal na razpolago denar, da se vrže sedanja španska vlada. Proti-vladna akcija sedanje državljans-ke vojne v Španiji je torej v glavnem delo Marchovega kapi-tala, in seveda, podpore držav, ki jim gre to v dober račun.

— Iz Jutra.

Pri zdravniku

Zdravnik: Tale vaš vrat mi nič ne ugaja.

Bolnik: No, saj tudi vaš ni do-sti vreden.

Laž

Plešasta priča: Verjemite mi, gospodje porotniki, ali ne, toda ko sem našel umorjenčovo trup-lo, so se mi od groze najeli laja-je.

Predsednik sodišča: Ne pozabi-te, priča, da ste prisegli, da bo-šete govorili čisto resnico.

V vrtni restavraciji

— Temu dvorišču pravite sen-čnat vrt? Saj nimate tu nobene-ga drevesčka.

— To je samo danes, gospod. Drugače pa imamo tu tri pelar-gonije, ki jih je pa gospa danes posodila sosedu za svatbo.

Starši niso krivi

Nadebudni pesnik prinese kri-tiko svoje prvence, da bi jih pre-sodili.

— Prijatelj, mu pravi kritik — pustite stih in lotite se pa-metnejšega dela.

— Oprostite, odgovori užalje-ni pesnik — že od rojstva čutilm v sebi pesniško žilico.

— Nikar ne delajte krivice svojim staršem — ga zavrže pesnik.

POTREBUJEM ŽENSKO

katera je smolna voditi gospodinj-stvo pri družini, ki je brez matere in živi v Chicagu, Ill. Ponudbe bodisi telefonično ali pisмено pod šifro "Gospodinja," naj se pošljejo na opra-vilo Prosvete, 2667 So. Lawndale ave., Chicagu, Ill. — (Adv.)

Krsta z imeni mr. in mrs. Laue je bila predmet splošne pozornosti v protestnih demonstracijah proti evikciji te družine v Sunnysidu, N. Y.

Slika kaže železne cevi na čolnih na reki Mississippi v bližini St. Louisa.

PREČITAJTE in TAKOJ SPOROČITE

svoje ime, naslov, poklic in tel. števil.

DA TUDI VASE IME UVRSTI KLASIFICIRANI

SEČEJO SE POUČENIČI se zahtevajo podatkov v vsaki knjizici. Izdajatelj, administrator ali urednik trdijo, da znanstveno, literarno in posamezno delo. **PLATE!**

NARODNI ADRESAR

AMERIKAN

HRVATOV-SLOVENCEV-RBOV

156 Fifth Ave. IVAN BLAZNIK Urednik New York, N.Y.

KRIŠTOF DIMAČ

Spisal JACK LONDON. — Iz angleščine prevedel FRANCE MAGAJNA

Ta vodni greben je bil zgrožen iz valov, ki so se na vrhu sicer koderali, pa zaradi neizčrpnega dotoka vode nikoli niso upadali. Tega kanjona (slapa) so se vsi bali, kajti pobiral je od popotnih zlatokavcev mrtvaški davek. Pristali so pred vzhodom v sotesko, kjer je ležalo že več drugih čolnov, katerih lastniki so s skrbjo zrl v divje kipenje valov. Kriš in njegovi tovariši so odšli k njim poizvedovat. Priplazili so se do roba in zrl dol v vrtinec. Sprague je tresoč se odskočil.

"Moj Bog!" je vzkliknil. "Tukaj človeku nič ne pomaga, če zna še tako dobro plavati. Čok je pomenljivo dregnil Kriša s komolcem in pritalo rekel: "Mrzle noge. Stavim dolar proti krofu, da ne bosta šla."

Kriš ga je komaj slišal. Že od začetka vožnje v čolnu se je učil spoznavati neukanljivo zlobo in upornost naravnih sil in pogled na to, kar je videl pod seboj, je vplival nanj ko izzivanje.

"Pluti bomo morali po tistem grebenu," je omenil. "Če zdrknemo z njega, bomo treščili ob skalnato steno."

"In nikdar zvedeli, kaj nas je udarilo," je dodal Čok. "Ali znaš plavati?"

"Če pojde tamle kaj narobe, ne bi rad znal." "Jaz bi tudi tako rekel," se je oglašil tujec, ki je stal poleg njiju in zrl v globino, "in rad bi videl, da bi se bili na oni strani."

"Kar se mene tiče, ni bi prodal za nobeno ceno svoje pravice, iti skozi," je odvrnil Kriš. Govoril je iskreno, toda storil je to z namenom, da moža opogumi. Hotel se je vrniti k čolnu.

"Ali ga greste potipat, če je zadosti trden?" je vprašal tujec. Kriš je prikimal.

"Oh, če bi tudi jaz imel toliko poguma," mu je priznal možakar. "Za par ur sem tukaj. Čim dalj gledam, tem večji strah me obhaja. Nisem čolnar in s seboj imam samo svojega nečaka, ki je še deček, in pa ženo. Če pridete srečno skozi, ali boste speljali tudi moj čoln?"

Kriš je pogledal Čoka, ki se mu ni nič kaj mudilo z odgovorom.

"Ženo ima s seboj," je pošepetal Kriš Čoku. Ni se motil v svojem tovarišu.

"Bova," je potrdil Čok. "Do istega sklepa sem tudi jaz prišel. Sem vedel, da mora biti poseben vzrok, da to storim."

Zopet sta se obrnila, da bi šla, toda Sprague in Stine se nista zgenila.

"Bog daj srečo, Dimač," je klical Sprague za njim. "Jaz bom — onega —." Obotavljal se je. "Ostal bom tukaj in pazil na vas."

"Tri moše potrebujemo v čolnu, dva pri veslih in tretjega pri krmilu," je rekel Kriš mirno.

Sprague je pogledal na Stine.

"Za vse na svetu ne grem," je odvrnil ta plemeniti gospod. "Če se ti ne bojiš stati tukaj in gledati, se tudi jaz ne."

"Kdo se boji?" je vzkripl Sprague. Stine mu je odgovoril približno z enakim glasom. Uslužbenca sta ju zapustila v prepiru.

"Lahko opraviš brez njiju," je rekel Kriš Čoku. "Ti stopi spredaj z veslom, jaz bom pa krmilo ravnal. Edina tvoja naloga bo, da vzdržiš čoln v ravni smeri. Ko bova v brzici, me ne boš več mogel slišati; zato gledaj, da ga vzdržiš v ravni smeri."

Odvezala sta čoln in ga tako uravnala, da je plaval po sredi vedno hitrejšega toka. Od soteske sem se jima je bližala grmenje vode. Reka je tekla v ožino gladko kakor olje. Ko so ju sprejele medse mračne stene si je Čok zatlačil v usta pest tobaka in vteknil veslo v

vodo. Čoln je bliskovito šinil na vrh vodnega grebena, medtem ko ju je ogluševalo bobnenje razdvijane vode, ki je stoterno odmevalo od skalnih sten. Izginila sta napol v peni, ki je brizgala v zrak. Tupatam Kriš ni mogel videti svojega tovariša, ki je stal spredaj na krnu. V dveh minutah sta prevozila po vrhu vodnega grebena tri četrtine milje, nato pa splavala s čolnom na varno ter ga privezala k bregu.

Čok je krepko izpljunil tobakovo slino v vodo, kajti med vožnjo je bil čisto pozabil pljunuti, in je rekel: "To je bilo medvedje meso, pravo medvedje meso. Pravim, prešla sva nekaj, ali ne? Dimač, mirno ti priznam: preden sva odšla na to vožnjo, sem bil najbolj boječ človek, kar jih je tostran Rocky Mountains. Zdaj sem pa jedec medvedovine. Pojdi, poriniva še oni čoln skozi."

Na pol pota sta sračala svoja gospodarja, ki sta opazovala vožnjo z gornjega konca.

"Ribojeda prihajata," je dejal Čok. "Le tiste strani se drži, odkoder veter pihaja!"

Ko sta prepeljala še tujcev čoln čez brzino, se je Kriš seznanil z njegovim soprogom, vitko žensko, še skoro deklico; njene oči so bile vlažne od hvaležnosti. Breck, tako je bilo tujcu ime, je ponujal Krišu petdeset dolarjev, in ker jih ta ni hotel sprejeti, se je lotil Čoka.

"Priatelj," mu je rekel ta. "Prišel sem v deželo, da dobim denar iz zemlje, ne pa od rojakov."

Breck je šel in nekaj brskal v svojem čolnu. Privlekel je na dan steklenico žganja. Čok je že stegnol roko po nji, pa se je v zadnjem hipu premislil. Zmajal je z glavo.

"Tisti presneti White Horse (Beli konj) je takoj tu spodaj in pravijo, da je še celo hužji nego Box Canyon. Mislim, da ne smem pokusiti ničesar žganega."

Več milj niže so pristali k bregu in vsi štirje so se napolili ob vodi navzdol, ogledovat razpenjene valove. Reko, ki je bila pravzaprav cela vrsta brzic, je skalnata čer na tistem mestu odbijala proti levemu bregu. Vsa voda je zvičajoč se drevila proti ozki skalnati strugi. Njena hitrost je pri tem grozno naraščala. Visoko vzpeteni valovi so bili pokriti s peno in besni. In ta ožina, ki je zahtevala še pogostejše davek človeških življenj nego Box Canyon, se je imenovala White Horse. Na eni strani bele vodne grive se je tvoril zavit greben, ki se je zdaj penil zdaj požiral; na nasprotni strani pa je krožila voda v velikem vrtincu. Kdor hoče v čolnu preko, mora voziti vrh bele grive.

"No, tukaj pa še mnogo bolj kurijo nego v Box Canyonu," je menil Čok.

Ko so molče opazovali nevarno pot, ki jih je čakala, je neki čoln nad njimi odrinil od brega in plaval z vodnim tokom navzdol proti njim. Velik čoln je bil to, dobrih trideset čevljev. Vozil je več ton blaga in imel šest mož posadke. Še preden je dosegel besni preliv, so ga že začeli mogočni valovi metati kvišku in zopet pogrezati, tako da je včasih bil ves pokopan v bele pene.

Čok je postrani pogledal Kriša in rekel: "Ni še zadel najhujše, pa že pleše. Glej, vesla so potegnili noter. O Bog! zdaj je pa po njem! Ne, še zmeraj je na vrhu."

Velik je bil tisti čoln, pa so ga leteče pene vendarle povsem zakrile očem. V naslednjem trenutku pa se je zopet prikazal na vrhu bele grive, ki je nastajala tam, kjer se je voda odbijala od pečin. V svoje veliko presenečenje je Kriš ob tej priliki čisto jasno in razločno opazil dolg in ostrí gredelj čolna.

(Dolgo približno.)

— Dober večer, mister Rockefeller!

— Dobrega tebi, stara arajca. Kaj mi prinašaš?

— Ej, mister Rockefeller, o trustih se bova pogovorila, o snovanju trustov.

— Kaj bi o tem! Kar je bilo, naj se pozabi.

— Nikar no, mister Rockefeller. Menda vendar ne boš pozabil, kako smešno in divjo konkurenco so uganjali piškavi petrolejski magnati, dokler jih nisva midva ukrotila.

— To je res, dal sem jim veta! ... si s košenimi prati zadovoljno oprime suho brado stari-krotilec neljubih konkurentov.

— Toda, kdo jih je prav za prav ugnal: Ti ali jaz? ... Zini vendar enkrat besedo, stari gentleman! Mar nisem bil jaz tisti, ki sem v kozji rog ugnal paragafarje in zvil paragafe? Mar te nisem jaz pregovoril, da je treba zbrati akcije petrolejskih magnatov in jim zanje izročiti certifikate, da ne bo več konkurence, marveč samo še sloga in v slogi dobiček! Mar ni bila prej vsa petrolejska sodrga v enakem položaju, kakor rogovji v vreči — nu, potem se je pa vse lepo obneslo, da je bila — lahko rečem svetopisemsko — ena sama čreda in en

— Ni hudir! Toda smetano si pobral ti! Slava in čast je tvoj delež. Moje ime je zapisano samo še na kamenitem nagrobniku in v kakšnem prašnem leksikonu. Ti pa uganjaš človekoljubje na debelo, ustanavlja univerze in bojnišnice, veliš spravljati padle bogatinke na pravo pot, praznuješ vsako leto jubilej in na lastna usta izrečeš ob vsakem jubileju željo, da bi na svetu zavladala sreča in mir. Kakšen blagovestnik, mister Rockefeller!

II.

Ze nekateri večer se je zgodilo, da je mister Rockefeller v svoji spalnici zaječal. Budni strežarji so planili v sobo, našli so ga, ko je krilil z rokami in hotel prigrizati luč. Ko je spet svetloba iz prikrihtih žarnic obsvetila njegovo posteljo, je nekaj momljal o prikazni. Njegov obraz je bil ves začuden in srep, kakor vsi stari obrazi, ki jih dohiti velika neprijetnost. Naskapljali so mu baldrijana na

— In z vami, mister Hearst? — je vjudno odvrnil mladi urednik po ameriškem običaju.

— Prav posebno nalogo imam za vas, mladi tovariš. Za starega gospoda Rockefellerja boste urejevali poseben dnevnik. Naš veliki žurnal "New York-Times" je zanj preobsežen in preveč odkrit. Veste, rabuke in vojne, nesreče in hudobije — kaj bi vam pravil — to ni za stare ljudi, ki bi, radi še dolgo živeli in zadovoljno uživali mir. Vi mi pridete iz province, takole po svoje boste zasukali novice, da se živi gospoda Rockefellerja ne bodo niti najmanj razburili. Vse naj teče lepo kakor prijetna muzika. Ne kakor kak divji zamorski jazz, temveč — saj me razumete, mladi mož — kakor, recimo, kakor kakšen bebašt dunajski valček ... Majčkeno polke je lahko vmes. Toda ne preveč, nikakor preveč!

— Ol rajt! — je zadovoljno kliknil mladi Tommy Gibbson, da je veleumni časopisni kralj takoj sprevidel, to bo šlo gladko in v najlepšem redu.

IV.

Se tisto popoldne se je Tommy Gibbson vsedel v najvišjem nadstropju Hearstovega nebotičnika za široko pisalno mizo.

sladkor, potem se je umiril in zaspal. Telesni zdravnik je zaman ugribal, kakšna jed škoduje milijarderjevi prebavi in spanju. Osební tajnik je spet trdil, da že pol leta ni predočil svojemu starem šefu nikakih računov z milijardnimi števili, — izgovarjal se je na krizo, kanalja! A hišni maršal se je namuznil, da ima čisto vest, ker že dolgo dobo ni bilo pri starem gentlemanu nobenega damskega obiska.

Tako je ostal še en sam vzrok Rockefellerjevega nepokoja, in ta vzrok je bil jako očiten: Knjige in časniki! To so tisti peklenški stroji, s katerimi se vtihotapljuje v udobna stanovanja mirnih meščanov eksplozivni mir rodo- in človekoljubnih poštenjakov. Ven s knjigami in časopisjem, ven s njimi iz palače starega gosp. Rockefellerja! ...

Rečeno je bilo res tudi hitro storjeno. Nu, zastran knjig ni bilo težav. Ko je hišna komisija — uganili boste, da so jo tvorili gospod: telesni zdravnik, osebni tajnik in hišni maršal — ko je torej komisija pregledala biblioteko, je s velikim zadovoljenjem ugotovila, da vse novodošle knjige, kar se jih je nabralo v roku zadnjih tridesetih let, sploh niso razrezane in tudi ne katalogizirane, marveč si je leni knjižni molj varoval svojo sinekuro že samo s tem, da je knjige zmetal v omare ali pa jih pobasal v zabojce.

Ne, tu ni bilo nevarnosti, ta smodnišnica je bila mrtva kakor kakšna srednjeveška trdnjava. Treba je bilo v boj z drugim, najhujšim sovražnikom — z dnevnim tiskom.

III.

Mladi urednik Tommy Gibbson v Buffalo je neko jutro zinil kakor tele, ko ga je po telefonu nagovoril iz New Yorka sam njegov vrhovni šef, časopisni kralj Hearst.

— V nekaj urah vas pričakujem! — je velel časopisni kralj. — Zadeva je nujna, zgrahsite se takoj po prihodu, da vas sprejemem.

Tommy Gibbson je pogljal svoj stari avto — še Bog, da ga je imel — kajti mladi urednik tudi v ameriški provinci ne pridejo kmalu do dirkalnih strojev ali do gosposkih limuzin. Sopihal je mladi Gibbson z avtom vred proti New Yorku, tvegaj se, samo da se ne zameri svojem nekonranemu kralju. In ko je stopil v Hearstovi palači v dvigalo in se v predsobl zapletel med preproge, ki jih je bil Hearst nekoč s svojo jahto pripeljal iz Egipta, je rekel samo "hopla" — tako vedro mu je bilo v glavi in okrog srca. Prav nič se ni obotavljal in nič ni štorikljal pred vrati, stopil je v sobo pred stroge oči velikega šefa.

Ej, vi mladi mož, kako je z vami? — je vstal Hearst izza ogromne pisalne mize in popadel mladiča z desnico po desnem ramenu. — In z vami, mister Hearst? — je vjudno odvrnil mladi urednik po ameriškem običaju. — Prav posebno nalogo imam za vas, mladi tovariš. Za starega gospoda Rockefellerja boste urejevali poseben dnevnik. Naš veliki žurnal "New York-Times" je zanj preobsežen in preveč odkrit. Veste, rabuke in vojne, nesreče in hudobije — kaj bi vam pravil — to ni za stare ljudi, ki bi, radi še dolgo živeli in zadovoljno uživali mir. Vi mi pridete iz province, takole po svoje boste zasukali novice, da se živi gospoda Rockefellerja ne bodo niti najmanj razburili. Vse naj teče lepo kakor prijetna muzika. Ne kakor kak divji zamorski jazz, temveč — saj me razumete, mladi mož — kakor, recimo, kakor kakšen bebašt dunajski valček ... Majčkeno polke je lahko vmes. Toda ne preveč, nikakor preveč!

— Ol rajt! — je zadovoljno kliknil mladi Tommy Gibbson, da je veleumni časopisni kralj takoj sprevidel, to bo šlo gladko in v najlepšem redu.

IV.

Se tisto popoldne se je Tommy Gibbson vsedel v najvišjem nadstropju Hearstovega nebotičnika za široko pisalno mizo.

Sluge so mu nanosili kopo velikih in majhnih dnevnikov z vseh koncev sveta. Takih s podobami in brez njih, s kričnimi naslovi in s polievnimi vaškimi historijami. Tommy Gibbson je z izkušnostjo spretnega novinarja iz province prelistaval kričečo kopo in izbiral najprikladnejše, kakor da bi iz žuborečega potoka lovil rake. Potem se je vpregel k pisalnemu stroju in je tipkal do pozne večera. Presneto je to šlo res gladko od rok.

Naslednje jutro je zasebni tajnik mistra Rockefellerja z očarljivo pozornostjo prebral posebni izvod največjega newyorškega dnevnika, ki so ga jeli tiskati nalašč za stara leta mistra Rockefellerja. In samemu sebi ni mogel verjeti, da je čez noč postalo tako lepo na svetu.

— Abesinija je čubna, malo znana dežela sredi žarke Afrike. V zadnjem času pa se čuje, da so se tja pričeli v izredno velikem številu priseljevati napredni Italijani. S seboj imajo mnogo strojníc, letal, plinskih bomb, tankov in metalcev ognja. Vse to jim služi zgolj za obrambo pred neznanimi roji komarjev, ki že tisočletja širijo strupeno mrzlico in uničujejo prijazno prebivalstvo te lepe in zanimive dežele. Priseljevanje Italijanov v Abesinijo prekrasno dokazuje, kako se da morilno orožje s pridom obrniti v dobrodelno službo človečanstva ...

— Na Špankem so bikoborbe odpravljene. Nekateri pravijo, da sicer le začasno, ker to je velika in sveta tradicija, a tradicije se močno spopustujejo pri vseh krščanskih narodih, zlasti pa pri junaških Spaneh. V nadomestilo bikoborb so Španci letos organizirali vsakovrstne druge prireditve, med njimi tako imenovani krvavi ples, pri katerem lahko sodeluje na tisoče ljudi. Za ta ples se v izredni meri zanimajo Italijani in Nemci — ali čudno: letos je tujski promet v Španiji navzlic vsem pripravam močno opešal. Ljudje spet štedijo.

— V okolici Detroita je te dni na paši zbežljala krava. Pobegnila je v bližnji gozd in se je dolge dni in noči vsa brezumna klatila naokrog. Bilo je jasno, da je žival popolnoma podivjela. Tedaj so vrli detroitški lovci sklenili prirediti pogon za podivjanko in res je staremu Nimrodu Billu uspelo podreti žival z dobro pomerjenim strelom. Lovski blagor!

V.

Spotovaní čitatelj, saj pa ne dvomiš, da je tako bilo res v odlični meri poskrbljeno, da se peklenški stroji v obliki dnev-

— Bogati stric je odločno odnil: "Od mene ne dobiš noben pare več!"

"Toda, stric!"

"Zame si umrl!"

"Potem mi daj va vsaj de za pogreb!"

Varčnost

— No, kako se kaj počne Ste doma vsi zdravi?"

— Ne, hčerka je dobila ožg.

— In si poklical zdravnik?

— Ne, ker čakam, da dobi kakor drugo bolezen, da opozdravnik vse obenem.

Ameriška kriza

— Kaj, Evelina ni ločena?"

— Da, že tri mesece, pa vendar še živi skupaj z možem, mora štediti.

Katherine Rawls, ameriška plavalka.

nega časopisja ne vtihotapljuje več v Rockefellerjevo palačo. Ali dragi čitatelj, meni verjemi, nekoč utegne to roditi slab konec. Takole:

Lepega jutra vstane mister Rockefeller in nenadzorovan smukne iz palače na ulico. Hoče pogledati kakšen je New York prav zarana in kakšna sodrga se dandanašnji peha po ulicah ...

Mister Rockefeller kupi od kričavega kolporterja dnevnik. Bere in strmi — in ne verjame lastnim očem. Ali ni svet narobe? Ali ga ne goljufajo za resnico, ki je strašna in neprizanesljiva? Ne, mister Rockefeller ne čuka stoletnice. Plane srdit in razočaran in se zgrudi na mestu. — — —

Vprašaj, čitatelj, kaj naj potem še počne mladi urednik

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 18. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in šteto od ena, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine in eni naročnik. Prosveta stane za vse enake, za člana ali družino \$6.00 za eno leto in nima. Ker pa člani še plačajo pri anonsmentu \$1.20 za tednik, se jim to šteje k naročnin. Torej sedaj ni vzkroha, roči, da je list predrag za S. N. P. J. List Prosveta je valja lastnina in govore je v vsaki družini in ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

En član, družina in Kanada \$6.00	Za Člone in Chicago je.....
1 tednik in..... 4.00	1 tednik in.....
2 tednika in..... 2.60	2 tednika in.....
3 tednika in..... 2.40	3 tednika in.....
4 tednika in..... 1.20	4 tednika in.....
5 tednikov in..... ni	5 tednikov in.....
	Za Evropo je..... \$6.00

Isposnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Order v planu in si naročite Prosveto, list, ki je valja lastnina.

Pojasnile:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročen na list Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati za vsoto lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo za datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsote \$.....

1) Ime..... Čl. družina \$.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga priložite k moji naročnini od sledošč člana družine:

2) Čl. družina \$.....

3) Čl. družina \$.....

4) Čl. družina \$.....

5) Čl. družina \$.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časni knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugo.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unijsko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE
Telefon Rockwell 4904
CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vse užitna pojasnila

Rockefeller čita dnevnik

I.

Mister Rockefeller je že jako star gospod. Kmalu bo ukačal stoletnico. Mister je že od svoje mladosti, minister pa ni bil še nikoli. Obogatel je čisto na svoj način.

Na stara leta nima druge skrbi, kakor za ljubo zdravje in za odvrčanje neveščnosti, ki bi moge kvariti prebavo in povzročati zaskrbljenost. Med temi neveščnostmi so tudi nekateri spomini, ki so naposled vendar razveseljivi, če mister Rockefeller dobro premisli, da se je vse tisto, kar je bilo izprva neveščno in grobo, izpreverilo v njegov veljkanski dobiček, kakor se je svojčas onemu nesrečnemu kralju Midasu izpremenila stvar v zlato, če jo je le otipal, pa magari je bila to poslednja figa na česti.

Kakšen večer nanese, da se mister Rockefeller spomni svojega dobrega prijatelja odvetnika Dodda. To vam je bil okretni advokat, — lahka mu zemlja! Kakor da se je zgodilo večeraj, stopi S. Z. T. Dodd iz mirajca:

— Dober večer, mister Rockefeller!

— Dobrega tebi, stara arajca. Kaj mi prinašaš?

— Ej, mister Rockefeller, o trustih se bova pogovorila, o snovanju trustov.

— Kaj bi o tem! Kar je bilo, naj se pozabi.

— Nikar no, mister Rockefeller. Menda vendar ne boš pozabil, kako smešno in divjo konkurenco so uganjali piškavi petrolejski magnati, dokler jih nisva midva ukrotila.

— To je res, dal sem jim veta! ... si s košenimi prati zadovoljno oprime suho brado stari-krotilec neljubih konkurentov.

— Toda, kdo jih je prav za prav ugnal: Ti ali jaz? ... Zini vendar enkrat besedo, stari gentleman! Mar nisem bil jaz tisti, ki sem v kozji rog ugnal paragafarje in zvil paragafe? Mar te nisem jaz pregovoril, da je treba zbrati akcije petrolejskih magnatov in jim zanje izročiti certifikate, da ne bo več konkurence, marveč samo še sloga in v slogi dobiček! Mar ni bila prej vsa petrolejska sodrga v enakem položaju, kakor rogovji v vreči — nu, potem se je pa vse lepo obneslo, da je bila — lahko rečem svetopisemsko — ena sama čreda in en

— Ni hudir! Toda smetano si pobral ti! Slava in čast je tvoj delež. Moje ime je zapisano samo še na kamenitem nagrobniku in v kakšnem prašnem leksikonu. Ti pa uganjaš človekoljubje na debelo, ustanavlja univerze in bojnišnice, veliš spravljati padle bogatinke na pravo pot, praznuješ vsako leto jubilej in na lastna usta izrečeš ob vsakem jubileju željo, da bi na svetu zavladala sreča in mir. Kakšen blagovestnik, mister Rockefeller!

II.

Ze nekateri večer se je zgodilo, da je mister Rockefeller v svoji spalnici zaječal. Budni strežarji so planili v sobo, našli so ga, ko je krilil z rokami in hotel prigrizati luč. Ko je spet svetloba iz prikrihtih žarnic obsvetila njegovo posteljo, je nekaj momljal o prikazni. Njegov obraz je bil ves začuden in srep, kakor vsi stari obrazi, ki jih dohiti velika neprijetnost. Naskapljali so mu baldrijana na

— In z vami, mister Hearst? — je vjudno odvrnil mladi urednik po ameriškem običaju.

— Prav posebno nalogo imam za vas, mladi tovariš. Za starega gospoda Rockefellerja boste urejevali poseben dnevnik. Naš veliki žurnal "New York-Times" je zanj preobsežen in preveč odkrit. Veste, rabuke in vojne, nesreče in hudobije — kaj bi vam pravil — to ni za stare ljudi, ki bi, radi še dolgo živeli in zadovoljno uživali mir. Vi mi pridete iz province, takole po svoje boste zasukali novice, da se živi gospoda Rockefellerja ne bodo niti najmanj razburili. Vse naj teče lepo kakor prijetna muzika. Ne kakor kak divji zamorski jazz, temveč — saj me razumete, mladi mož — kakor, recimo, kakor kakšen bebašt dunajski valček ... Majčkeno polke je lahko vmes. Toda ne preveč, nikakor preveč!

— Ol rajt! — je zadovoljno kliknil mladi Tommy Gibbson, da je veleumni časopisni kralj takoj sprevidel, to bo šlo gladko in v najlepšem redu.

IV.

Se tisto popoldne se je Tommy Gibbson vsedel v najvišjem nadstropju Hearstovega nebotičnika za široko pisalno mizo.